

1599.

A POLITIKA SVINDLEREI.

FÉNY ÉS ÁRNYKÉPEK.

VÁLASZUL II-ik KÁKAY ARANYOSNAK

„TISZA KÁLMÁN“

»POLITIKAI ÉLET- ÉS JELLEMRAJZ« CIMŰ KÖNYVÉRE.

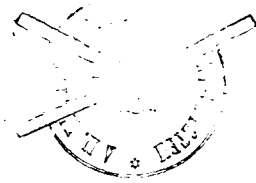
IRTA :

IFJABB KÁKAY ARANYOS.

BUDAPEST,
GRIMM ÉS HOROVICZ

1878.

18939

PROLOG.

Megcsinálták a második fuziót.

Összekeveredtek a conservatívek, a független szabadelvű párt, (a mely a volt Deákpárt és a volt balközép elemeinek vegyüléke) és végre az úgynevezett „új dissidensek“, a kik a kormánypárt kebeléből szakadtak ki, mert vagy úgy hitték, hogy nem sikerült nekik eléggé népszerűvé tenni magukat azzal, hogy a szabadelvűpártot annak kebelében, mint a párt tagjai támadják; vagy azt tartották, hogy ha kilépnek azon kapcsolattól, a mely őket az uralkodó többséghez fűzte, népszerűtlenné fogják a többséget, mert ime: saját emberei nincsenek velé egy véleményen.

Megcsinálták a második fuziót abban a hitben, hogy az ország tapsolni fog az „egészséges“ pártalakuláshoz és az ország — hallgatott!

Megcsinálták, mert nézetük szerint a szabadelvű párt arra a sorsra jutott, a melyre a boldogult Deák-párt 1875-ben.

Milyen csalódás!

Mióta a második fuzió létrejött, Tisza Kálmán nyert népszerűségében, s az egyesült pártok mindenike külön is, — együtt is, — elvesztette összes népszerűségét.

*   *
*   *

Mikor még a fuzió nem jött létre, az ellenzéki árnyalatok így szoktak támadni a kormány-párt ellen:

„Az összes programjuk ez a két szó — Tisza Kálmán!”

Hogy a fuzió létrejött, az egyesült ellenzék megcsinálta programját ebben a három szóban:

„Nem Tisza Kálmán!”

De hát kicsoda?

Azzal maguk sincsenek tisztában!

Tán éppen azért nevezik őket találóan: habarék pártnak.

*   *
*   *

És a nemzet, a mely szidja a kormányt, részint meggyőződésből, részint a magyar em-

ber veleszületett azon tulajdonságánál fogva, hogy akár van oka rá, akár nincs — opponál; a nemzet, a mely érzi, hogy vállalai már-már roskadnak a reá rakott terhek sulya alatt látja, — hogy a kiegyezés Austriával félig sem sikerült úgy, a hogy ő azt Tisza Kálmántól — politikai multja után — reménylette; a nemzet, a melynek vétét uzsora és adó-executió, rossz termés, ázsiai közigazgatás és az igazságszolgáltatás lassúsága, drágasága, tán a végelgyöngülésig szipolják; a nemzet — hallgatva fogadja annak a pártnak a megalakulását, a mely őt Tisza Kálmántól mentené meg.

* * *

A néhai Deákpárt idejében oly nagy volt az általános elégtelenség, az anyagi nyomor oly óriási mérveket öltött, — a politikai moral és társadalmi erkölcs anyira meg volt hurcolva a sárban, hogy nagyon sokan a Bach-korszakot kivánták vissza maguknak.

És akadt ember a képviselőházban, a ki ezt, mint a nemzet közóhajtását — vágta szemébe az uralkodó kormánynak, és ez az ember — a kormánypárthoz tartozott.

Ma, a Tisza Kálmán idejében, egy árva hang nem kívánja vissza magának a régi Deák-párt uralmát.

Ma az új pártalakulás dacára, a nemzet úgy van meggyőződve, hogy Tisza után csak abszolutizmus következhetik; más szóval Tisza után — Báró Senyey Pál.

Aprés moi la deluge.

* * *

A magyar nemzettől a helyes politikai érzéket elvitatni nem lehet.

Érzelmi politikusok vagyunk, s ösztönszerűen ragaszkodunk bizonyos elvek, eszmék, sőt személyekhez azzal a vak meggyőződéssel, hogy a mihez ragaszkodunk, abban üdvösségünket találjuk.

Míg a nemzetnek ez az öntudatlanul nyilvánuló ösztöne legyőzhetlen idegenkedéssel fordul el bizonyos személyek és elvektől, mert érzi, hogy azok az emberek, vagy azok az eszmék túlsúlyra vergődve — romlását okoznák.

Ilyen ösztönszerű idegenkedéssel viseltetik nemcsak a nemzet, de sőt a nemzet képviselőinek nagyrésze is, pl. Lónyay Menyhért gróf iránt. Ilyen aggodó tartózkodással emlegeti a nemzet és képviselője báró Szenyey Pál nevét: Viszont az ösztönszerű vonzódás fűzi a magyart Tisza Kálmánhoz még akkor is, mikor azt hiszi róla, hogy föladta elveit, megszegte adott ígéretét s kiegyezése Ausztriával érzékeny csapás az ország anyagi jóllétére. Szidja, tán gyűlöli és mégis — ragaszkodik hozzá.

Ez elvitathatlan tény; mert ha nem így volna, a politikai viszonyok mai állásában az egyesült ellenzék megalakulását minden ellenzéki embernek őszinte örömmel kell vala üdvözölni.

És a nemzet inkább megmarad közönyös visszavonultságában; tartózkodik a politikai élet mozgalmába magát belésodorni; hallgat; csak otthon övéi körében, vagy a Casinóban szórja szidalmait a kormányelnökre és pártjára. Olvassa az ujságokat; egyet-egyed bólint, mikor a „Napló“, „Közvélemény“ vagy a „Kelet Népe“ foztlányokra szaggatják Tisza Kálmán becsületét; — tán tetszik neki, hogy Tiszát fölfelé alázatos, lefelé gögös embernek rajzolják; elhiszi, vagy legalább nem mond ellene, hogy a ki most a kormány élén áll, az a „taktika nagy mestere“ és még sem lép föl Tisza ellen azzal a nyíltsággal, a melylyel a volt Deák-pártra kimondta kárhoyzó itéletét: — még sem öleli keblére a honmentésre készülő „egyesült ellenzékot“, mint annak idejében a Tisza Kálmán által megcsinált fusiót ölelte; — inkább otthon magamagának elégedetlenkedik és tűr tovább néma szótlansággal. — Ebben nyilatkozik a nemzet józan politikai ösztöne.

*
*   *

Várja-e a viszonyok jobbra fordulását?

Kitől várja?

Tiszától?

Vagy mástól? — De ki az a más?

Báró Senyey?

Ez nem kell neki, mert tudja: kicsoda.

Báró Simonyi Lajos?

Ez sem kell neki, mert erről meg nem tudja kicsoda. Vagy legalább keveset tud róla, és a mit tud, az semmiképen sem ajánlja őt — pártvezérnek és honmentőnek.

Kicsoda Báró Simonyi Lajos?

Először üres fej, a kiből egy egészséges politikai eszme, egy államférfiai gondolat még meg nem született; másodszor egy olyan ember, akit vastag hálátlanság bélyegez az iránt, a kinek most ellenzéket csinál.

Mikor Báró Simonyi Lajos Aradon megbukott, Tisza Kálmán keresett neki kerületet és behozta őt a parlamentbe. A viszonyok változásával pedig megtette őt miniszternek.

Simonyi lekötelezettje Tiszának. Nem azért, mert mandatumot köszönhet neki, hanem azért, mert miniszternek tette meg. Ha Simonyi Lajos nem miniszter, soha sem lesz belőle pártvezér.

Kilépett a miniszteriumból, mert nem értett ahhoz a dologhoz semmit, a mit rá bízta. Mikor látta, hogy egy tárca vezetése nem sport; hogy ahhoz tanulmány is szükséges, — mikor megunt a „Pesti Napló“ és „Kelet Népe“ viccelődéseit, a mely lapok annak idején nagy elismeréssel szóltak a sportsman Simonyi Lajosról, hogy elismerésükben gunyolják a miniszter Si-

monyi Lajost, — fogta magát és azzal az argumentummal, hogy a Tisza politikájához nem tud simulni, — ott hagyta a miniszteri tárcát, ott hagyta pártját és megtette magát — népszerű embernek a „Kelet Népe“ és a „Pesti Napló“ előtt.

Igy lett belőle pártvezér.

*
*   *
*

Volt neki adóssága is, még pedig csinos összeg. Hogy pénzügyi bajaiból megmenekedjék, Tisza Kálmán segített rajta.

Mégvett tőle jó áron 3000 holdat a vadászati birtokából, a mely a Tisza Kálmán bihari birtokaival határos. És Simonyi Lajos nem tudja Tisza Kálmánnak megbocsátani, hogy nem ő vett meg a Tisza birtokból 3000 holdat, a melyik az ő vadászati uradalmával határos.

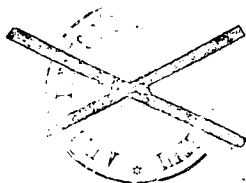
Ez a második ok, hogy Simonyi Lajos pártvezér lett.

De az, hogy Simonyi Lajos pártvezér, nem ok arra, hogy Simonyi Lajos megint miniszterré legyen.

Kár, hogy mindezt csak későn fogja belátni.

*
*   *
*

Honnan van hát a nemzetben ez a rémes, ez az ijesztő némaság? Csakugyan elaléltunk

volna már, csakugyan oda jutottunk, hogy elfá-
sult bennünk még az önfentartási ösztön is? Oda
jutottunk, hogy megszűntünk magunkkal
törődni és bűnös nyugalommal várjuk, hogy
„lesz a mi lesz“!

Nem!

A nemzet félti, a nemzet szereti magát ma
is csak úgy, mint ezelőtt. A nemzet testében
forr az elégtelenség, mint a hogy a tűzhányó
hegy gyomrában olvad az anyag. De a nemze-
tet tartózkodóvá teszi józan politikai ösztöne, — az
az ösztön, a mely még eddig a magyar történet
minden egyes lapján nyilatkozott.

*
*   *

Mi érzelmi politikát is csinálunk; mi hi-
szünk vakon és gyanúsítjuk azokat vakon, a kik-
nek hiszünk. Mert a mi lelkünk olyan, mint a
tengerszem. Bizalmunk a feneketlen mélység,
könnyen támadó gyanunk a tó viharos hábor-
gása, a mely azután elcsendesül és sima lesz a
viz tüköre és mélysége újra beláthatatlan.

Mi a nemzet jogainak, alkotmányának, sza-
badságának megsértett haragjával jövünk össze
a pozsonyi országgyűlésen, hogy elmondjuk sé-
relmeinket annak a királynőnek, a ki bennünket
még magyarságunkból is ki akart vetköztetni;
— és ez a királynő közénk hozza tehetlen kis-

dedét, könyekre fakad és mi elfelejtjük sérelmeinket, tiprott jogainkat és lelkesedve kiáltunk föl: „moriamur pro rege nostro“!

Mi gr. Szechényi István nagy eszméit hidegen fogadjuk és a hazaszeretet odaadó lelkesedésével rohanunk Kossuth után a vészbe. És azt az embert, a kinek eszméire alig ügyeltünk, egy pár év múlva megtettük: „legnagyobb magyar“-nak.

Arra a másikra pedig, a kinek egy szava elég volt, hogy vagyont és életet áldozunk érte, mert az ő személyében láttuk a hazát és a hazában csak az ő személyét; arra a másikra egy pár év múlva rá fogtuk, hogy elvitte kincseinket, nyomorba taszította az országot, csak-hogy önmagát megmentse, csak-hogy ő gondtalan éljen idegen hazában.

Ma a rágalom hullámai elsimultak; a tengerszem újra tiszta. Kossuthhoz nem fér aljas gyanú; Szécheny agyonhallgatott eszméi pedig lassanként a vérünkbe szivárogtak át.

Mert ez a sorsa minden érzelmi politikának. Hamar elhagyja magát ragadtatni: sokszor egy frázis elég arra, hogy vészbe, viharba sodorjon és egy oda-vetett szó elég, hogy azt, a kit szívünk egész melegével követünk, megkövezzük és méltatlan gyanúval szennyezzük be.

Igaz, hogy idő múlva elalszik a gyanu; vissza tér a régi bizalom, s a ki a gyanuba

hitt, még csak nem is pirul el, mert rá disputálja magára, hogy csak azt mondta tovább, a a mit mástól hallott, — a nélkül, hogy amit mondott, elhitte volna. De azért az érzelmi politikusoknál a legnemtelenebb gyanu magvát is mindig hálás talajba lehet elvetni.

Szerencse, hogy az érzelmi politikával a politikai ösztön is mindig karöltve jár; ha pedig néha egyik a másik nélkül jelentkezik, előbbutóbb kiegészíti egymást, mint épen Széchenyi István eszméinek önkéntelen elfogadásával történt.

*
*   *
*

A ki a nemzet idegenkedését Tisza Kálmán iránt, és ez idegenkedés mellett a néma hallgatást másként, mint ezen szempontokból itéli meg, az ítéletében vagy igazságtalan lesz, vagy nem ismeri a magyar nemzetet.

II-ik Kákay Aranyos és az egyesült ellenzék hirlapjainak chorusa bánthatják, gyanusíthatják Tisza Kálmánt; elmondhatják róla, hogy politikai swindler; hogy a taktika nagymestere; hogy rosztat tesz egyéni hajlamokból; hogy zsarnok; hogy kormányzása az erkölcstelenségek egész láncolata; — a nemzet olvasni fogja véleményüket, a gyanu elhintett magva sok helyütt hálás talajra lel, — mert hiszen mondom akadtak a

kik Kossuthra is ráfógták, hogy a nemzetet megcsalta: — de azért se II-ik Kákay Aranyos, se a hirlapok összes chorusa nem dobja ki Tiszát a nemzet szivéből, mint a hogy ő nem dobja ki szivéből a nemzetet soha!

Azért a Tisza Kálmán politikája mégis csak a magyar nemzet politikája, s ha vannak — a kik nem tudnának vele haladni egy uton, azok nem tudnának a létező ellenzékek egyikéhez sem csatlakozni, mért a magyar nemzet politikájának ellenzéket csak a magyar nemzet politikája képezhet. Az egyenesen Tisza ellen „Nem Tisza Kálmán“ programmal megalakult habarék párt pedig politikai svindlerok, erkölcsi halottak és nagyravágyó üresfejek zagyvaléka, nem pedig a magyar nemzet politikáját a magyar nemzet politikájával ellenőrző oppositio!

*
*   *

II-ik Kákay Aranyos, úgy fogja fel Tiszát, mint a ki természeténél, vele született hajlamainál, — szóval egyéniségénél fogva tesz rosszat.

Én úgy fogom fel Tiszát, mint a kinek minden lépése azonosítható a nemzet gondolkozásmódjával, jellemével.

Tisza Kálmán egyénisége a magyar nemzet politikája; Tisza Kálmán politikája a magyar nemzet egyénisége.

*
*   *   *

Qui bene distinguit, bene docet.

E könyv nem akar rendszeres politikai tanulmány lenni. Fény- és árnyképek, odavetett gondolatok mozaikja az csupán. Egészben véve: korrajz: részeiben: igyekszik megfejteni azt a sajátságos helyzetet, hogy a nemzetnek az a része, a melyik elfordul Tiszától, miért nem fordul ellene? Hogy a nemzet, mely elégedetlen a kormánypárttal, miért nem leli otthonát sem az ujonnan fuzionált ellenzékben, sem a függetlenek táborában? Miért nincs a nemzetnek pártja és a pártok mellett miért nincs ott a nemzet?

Igyekszik megfejteni annak az ellenszenvnek okát, a melylyel a pártok, — (tehát nem a nemzet), — Tisza ellen viseltetnek, s igyekszik elfogulatlanul itélni ugy a kormányelnök, mint azok fölött, a kik a kormányelnököt itélik el.

*
*   *   *

A nemzet politikai ösztönére és érzelmi politikájára történt hivatkozásbar meg van tán fölvetett kérdéseimnek megfejtese is.

A mi ezután következik, az csak — indokolás.

És erős meggyőződéselem, hogy én, a ki ismerem a magyar embert lelke legmélyében, józan elfogulatlansággal fogom tudni meghozni ítéletemet Tiszáról is, azokról is, a kik Tiszának ellenségei.

És ha erőmben nem vagyok tulbizott, akkor könyvemet nem a nemzet kissebbségének, mint II-ik Kákay Aranyos; nem is a nemzet többségének, de az — egész nemzetnek írtam.
